Jaarverslag 2025

Collectie

Maquette van het project Rot-Ellen-Berg door Architecten De Vylder Vinck Taillieu. Foto: Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland.

Vlaams Architectuurinstituut

De werking van VAi Collectie richt zich op het verzamelen, duurzaam bewaren, onderzoeken en publiek bekend maken van documentair erfgoed over het ontwerp van de ruimte in Vlaanderen en Brussel vanaf 1800 tot nu. Samen zet team Collectie stevige stappen vooruit in 2025 op het vlak van behoud en beheer van de maquettecollectie, digitalisering en de plannen voor nieuwe huisvesting.

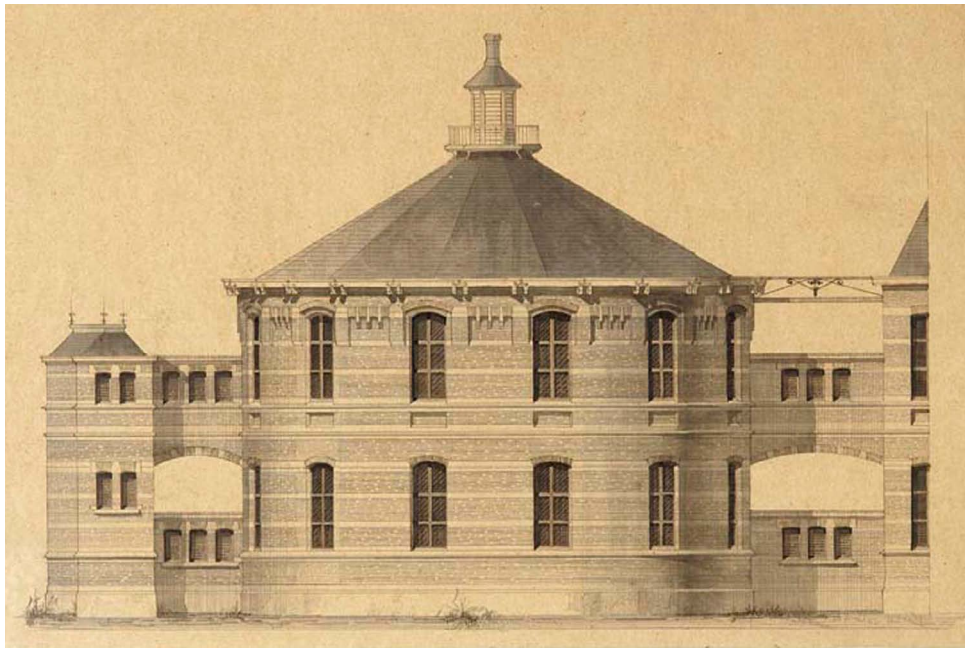
Inhoudstafel

4 Organisatie en een nieuwe bewaar– en werkplek
5 De collectie duurzaam aanvullen, bewaren en ontsluiten
Verzamelen
Preventief conserveren en ontsluiten
8 Digitale collectiewerking
9 Onderzoek en kennisopbouw
10 Publiekswerking en communicatie
11 Geëngageerde samenwerking
14 Werking van VAi Collectie in cijfers

4 Organisatie en een nieuwe bewaar- en werkplek

In 2025 wijzigt de vaste personeelsbezetting van VAi Collectie. Katrien Weyns wordt aangesteld als hoofd Collectie en Wim Lowet, voorheen digitaal strateeg van VAi, wordt senior archivaris. Aangevuld met een nieuw aangestelde digitaal strateeg, Camille Reynders, staat VAi Collectie sterker om de digitale uitdagingen aan te gaan. Gedurende het jaar ondersteunen vier vrijwilligers de archief– en bibliotheekwerking. Ingrepen in de infrastructuur, zoals het creëren van aangepaste werkplekken, maken het verwerken van archief aangenamer.

De voorbereiding van een nieuwe huisvesting voor de erfgoedcollectie en de erfgoedwerking neemt in 2025 een nieuwe vlucht, via densiteitsstudies, depotverkenningen en juridisch onderzoek naar de mogelijkheden voor ontzamelen. In samenwerking met onder andere FL&CO, Contour Law, Faro en AG Vespa worden de voorwaarden onderzocht om de fysieke collectie zo efficiënt mogelijk te bewaren, te beheren en ter beschikking te stellen op de Stuivenbergsite in Antwerpen. Daarbij wordt rekening gehouden met een duurzame, waardegedreven, realistische aangroei van de erfgoedcollectie én met het samenbrengen van medewerkers die nu over twee locaties verspreid werken.

Tekening van het Stuivenbergziekenhuis uit archief Baeckelmans, circa 1873. Collectie VAi - Collectie Vlaamse Gemeenschap.

5 De collectie duurzaam aanvullen, bewaren en ontsluiten

Verzamelen

De collectiewerking focust deze beleidsperiode op pro–actieve verwerving van archieven uit de jaren 1980–1990. Het opnemen van ondergerepresenteerde stemmen in de collectie, zoals vrouwelijke actoren, digitaal ontwerp en praktijken in de marge, is een aandachtspunt. Hiaten in de collectie op dat vlak worden actief en collectief onderzocht. Erfgoedbewaarders worden gesensibiliseerd over de historische relevantie van hun documenten met het oog op toekomstige overdracht. Voor de omvangrijke collecties van B–Architecten en Martine De Maeseneer gebeurt de ‘selectie voor de deur’ tijdens participatieve verwervingstrajecten.

Dit leidt tot volgende aanwinsten:

Nieuwe archieven

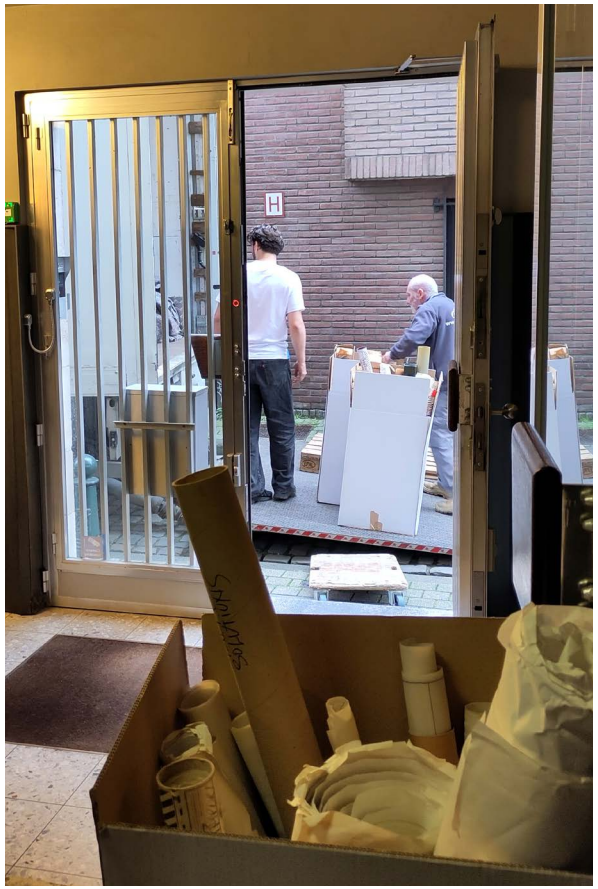
- 0227–MS, Archief van Marc Schepens
- 0228–LE, Archief van Lucien Engels
- 0231–MON, Bouwarchief van Monnikenheide #
- 0232–MOSK, Archief van de moskee in de Van Kerckhovenstraat in Antwerpen #
- 0236–MDMA, Archief van MDMA Martine De Maeseneer Architecten #
- 0235–SI, Archief van Suzon Ingber #
- 0233–WVW, Archief van de Werkgroep Vrouwen en Wonen
- 0237–JVZ, Archief van John Van Zeeland
- 0238–EC, Archief van Etienne Christiaens #

Aanvullingen

- 0063–PM, Archief van Paul Meekels
- 0189–VLA, Beeldarchief van bouwbedrijf Van Laere
- Een maquette van het Centrum Kunst en Kunstambachten Valerius De Saedeleer, een ontwerp van Peter Callebout
- 0234–WVDM, Archief van Willy Van Der Meeren

VAi verwerft bibliotheekmateriaal samen met deze archieven of via losse schenkingen.

VAi Collectie maakt een inhaalbeweging op het vlak van digitale verzameling. Steeds meer architecten werken digitaal, waardoor het belangrijk is om ook digitale bestanden te bewaren. In 2025 verzamelt VAi een recordaantal digitale dragers en bestanden van verschillende archiefvormers (hierboven aangeduid met #).

Transport van het archief van Martine De Maeseneer.

Preventief conserveren en ontsluiten

In 2025 wordt 94 strekkende meter archief verwerkt en online opzoekbaar. Volgende archieven zijn intussen volledig geschoond, geselecteerd, zuurvrij verpakt en online ontsloten:

- 0082–GB, Archief van Georges Baines
- 0230–EDK, Verzameling van Eric de Kuyper betreffende het behoud van onroerend erfgoed in Oostende
- 0063–PM, Archief van Paul Meekels (aanvulling)
- 0067–WM, Archief van Willem Michiels
- 0190–VAI, Archief van het Vlaams Architectuurinstituut: deelarchief Architectuurarchief Antwerpen (papier) en deelarchief Centrum Vlaamse Architectuurarchieven (digitaal)
- 0233–WVW, Archief Werkgroep Vrouwen en Wonen

De maquettecollectie krijgt bijzondere aandacht. Deze collectie bestaat uit schaalmodellen van gebouwen en meubels en vraagt specifieke zorg. Dat resulteert in 107 nieuwe objectfiches en 576 aangevulde maquette–records.

Krantenknipsel uit het archief Werkgroep Vrouwen en Wonen, 1984.

Onder de impuls van de versterkte IT–competenties binnen het team zet VAi Collectie stappen in de optimalisatie en automatisering van werkprocessen. De registratie van nieuwe aanwinsten, betere monitoring van het depotklimaat en beveiliging van digitale systemen zijn voorbeelden daarvan.

VAi trekt mee het AIDA–netwerk, een samenwerking tussen archiefinstellingen om digitale archieven veilig te bewaren op lange termijn. VAi bereidt in 2025 de ingebruikname van het preserveringssysteem voor en maakt AIDA bekend in binnen– en buitenland via projectpresentaties.

Ook de digitale toegankelijkheid verbetert in 2025. Via de online catalogus Archiefhub vindt het publiek archiefmateriaal terug. VAi Collectie brengt verbeterpunten voor dit platform samen, plant de implementatie van de nieuwe versie in 2026 en maakt erfgoedstukken digitaal beschikbaar via reproductie. In 2025 werden meer dan 6.000 scans gemaakt, zowel op vraag van gebruikers als proactief. Een rechtenvrije subset daarvan wordt bovendien beschikbaar gemaakt in het publieke domein en is vrij te hergebruiken.

Het beeldarchief van Bataille-Ibens werd systematisch gedigitaliseerd. Inrichting van de kantoren van Essochem Europe (Kraainem, Oudergem en Meerhout), 1984. Collectie VAi - Collectie Vlaamse Gemeenschap.

VAi wil zich verder ontwikkelen als onderzoekscentrum. Binnen de verschillende onderzoekslijnen verdiepen medewerkers hun kennis van de eigen collectie en zetten lijnen uit voor samenwerking en collectieontwikkeling, o.a. rond dekolonisatie en de rol van vrouwen in architectuur.

Met de projectaanvraag ‘Model voor de toekomst. Waardegedreven conservering van maquettecollecties in Vlaanderen’ (2026–2029) willen we de erfgoedtechnische expertise op het vlak van conservatie– en 3D–technieken versterken binnen VAi en bij partners.

VAi Collectie werkt in 2025 samen met diverse universitaire opleidingen en hogescholen in het kader van stages, seminaries en onderzoek: opleiding Conservatie–Restauratie van UAntwerpen (stage en vooronderzoek), het Raymond Lemaire International Centre for Conservation van KU Leuven (stage), een samenwerkingsverband tussen de TU Delft en University van Sheffield (voorbereiding van een onderzoeksworkshop). Ook start prof. dr. Takuya Miyake van de Faculty of Design and Architecture, Kyoto Institute of Technology, als research fellow bij VAi en Universiteit Antwerpen. En tijdens de jaarlijkse onderzoeksdag verbindt VAi actoren uit de praktijk met academische onderzoekers rond ontwerperfgoed.

Maquette door Claire Bataille en Paul Ibens van een ligzetel. Collectie VAi - Collectie Vlaamse Gemeenschap.

VAi wil erfgoed niet alleen bewaren, maar ook delen met een breed publiek. De leeszaal speelt hierin een centrale rol en ontvangt 514 bezoekers, waaronder onderzoekers, studenten en professionals uit de bouw– en erfgoedsector.

Daarnaast blijft VAi Collectie een zichtbaar onderdeel van het Vlaamse en internationale culturele landschap via lezingen, 19 bruiklenen aan musea en tentoonstellingen, collectiehighlights, Wikimedia–publicaties en publieksprojecten zoals UTA#7'KMSKA, gebouwd voor schoonheid' en het voorbereidingstraject van UTA#9 'Feministische perspectieven 1980—1990'.

Ook organiseert VAi workshops en activiteiten, zoals een creatieve workshop voor kinderen tijdens de Kunstendag voor Kinderen. Hiermee wordt architecturaal erfgoed toegankelijk gemaakt voor een jong publiek.

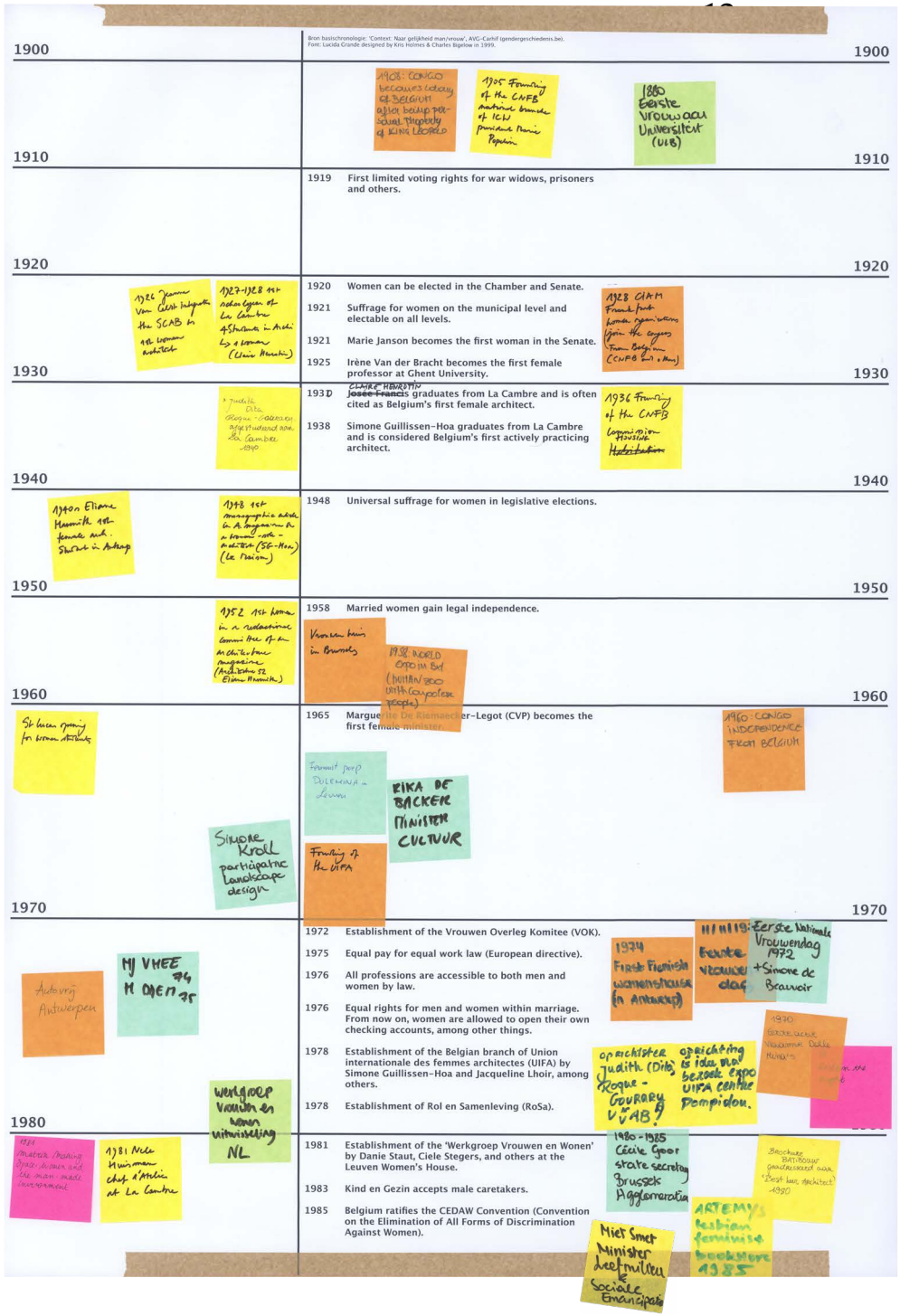
Bezoek van bachelorstudenten Architectuur van de Universiteit Antwerpen aan het archief in voorbereiding van hun opdrachten.

Door samen te werken op tal van terreinen, van onderzoek tot duurzame bewaring, en een actieve rol op te nemen in netwerken wil VAi Collectie zijn kennis en slagkracht vergroten.

Samen met B–Architecten en Martine De Maeseneer werkt VAi in 2025 participatief aan waardering en selectie in verwervingstrajecten. Ook het onderzoek en de uitwerking van de expo 'Feministische perspectieven 1980—1990' gebeurt in verregaande samenwerking met betrokken archiefvormers, onderzoekers en erfgoedgemeenschappen, tijdens workshops en klankbordgroepen.

VAi Collectie zoekt verder aansluiting bij initiatieven zoals Openmonumentendag, Erfgoeddag en Internationale Archievendag. Zo neemt team Collectie deel aan het inspiratiefestival voor Openmonumentendagorganisatoren op 25 februari 2025. Tijdens het festival informeren we aan onze stand ongeveer 140 bezoekers.

Daarnaast draagt het team actief bij aan structurele samenwerkingsverbanden, zoals het Vlaams–Nederlandse Praktijknetwerk Sociale Media Archieven, Start2Preserve praktijknetwerk, Onderzoeksoverleg Antwerpse Archieven en Erfgoedbibliotheken en de Arts and Architecture Thesaurus (AAT–) redactieraad. En stemt het af met collega's in onder andere het Archievenoverleg, de Collegagroep Behoud en Beheer van Bibliothecair Erfgoed (voorheen Vlaamse Erfgoedbibliotheken) en met de Vlaamse Overheid betreffende de topstukkenzorg.

Resultaten van de tijdslijn workshop in het kader van de expo Unfolding the Archives #9 Feminisctische Perspectieven 1980-1990.

Tijdslijn workshop in het kader van de expo Unfolding the Archives #9 Feminisctische Perspectieven 1980-1990.

6.076 ingescande beelden

51 beeldaanvragen

436 bezoekers voor publieksinitiatieven zoals de UTA expo's en de Kunstendag voor Kinderen

7.500 actieve gebruikers van de Archiefhub

266 leeszaalbezoekers studie ter plaatse

248 rondleidingen aan leeszaalbezoekers

9.063 volgers op Facebook

5.080 actieve gebruikers van alle online collectiehighlights

11.485 Nederlandstalige nieuwsbrief lezers en 4.308 Engelstalige lezers

16.700 volgers op Instagram

4.794 volgers op LinkedIn

1.143 actieve gebruikers van nieuwe online collectiehighlights (Sport en Architectuur, Jul De Roover, In Stijl en Dries Jageneau)

53.806 unieke gebruikers van vai.be

Contacteer ons

Vlaams Architectuurinstituut
Jan van Rijswijcklaan 155
2018 Antwerpen
+32 (0)3 242 89 70

Vlaams Architectuurinstituut — Archief
Parochiaanstraat 7
2000 Antwerpen
+32 (0)3 202 04 83

info@vai.be
vai.be
#vlaamsarchitectuurinstituut

vai.be
@vlaams_architectuurinstituut
#vlaamsarchitectuurinstituut

Het programma in 2026 wordt mede mogelijk gemaakt door de structurele partners:
Reynaers Aluminium | Febelcem | Stone | Wienerberger | Forster | Cosentino | Vola | Vande Moortel

Met de steun van:

Vlaanderen
verbeelding werkt